

TUULA LINNA
PROSESSIOIKEUDEN
OPPIKIRJA

Alma Talent
Helsinki 2019

2., uudistettu painos

Copyright © 2019 Alma Talent Oy ja Tuula Linna
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-3697-0

ISBN 978-952-14-3699-4 (verkkokirja)

Kansi: Outi Pallari

Taitto: Outi Pallari

Paino: BALTO print, 2019 Liettua

Palaute kirjasta:

kustannustoimitus@almatalent.fi

SISÄLLYS

Sisällys	V
Esipuhe 2. painokseen	XIII
Esipuhe 1. painokseen	XIV
I JOHDANTO	1
1 Yleistä prosessioikeudesta	3
1.1 Oikeuksien vahvistaminen ja täytäntöönpano	3
1.2 Siviiliprosessioikeus (riita-asian oikeudenkäynti) - rikosprosessioikeus (rikosasian oikeudenkäynti)	4
1.3 Välimiesmenettely	6
1.4 Sovittelumenettelyt	8
1.5 Siviiliprosessuaalinen täytäntöönpano	9
2 Oikeudenkäynnin ja täytäntöönpanon tehtävät	12
3 Keskeiset prosessiperiaatteet	14
3.1 Yleistä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksesta	14
3.2 Tuomioistuinten riippumattomuus ja tuomarin esteettömyys ...	14
3.3 Kuulemisperiaate ja materiaallinen prosessinjohto	16
3.4 Perusteluvollisuus	17
3.5 Muutoksenhakuoikeus	18
3.6 Julkisuus	19
3.7 Rikosprosessia koskevat oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin erityisperiaatteet	20
3.8 Tarkoituksenmukaisuusperiaatteet	21
3.9 Ulosoton periaatteita	23
3.10 Konkurssimenettelyn periaatteita	25
4 Prosessin toimijat	27
4.1 Asianosaiset	27
4.2 Oikeudenkäyntiasiamies ja -avustaja	30
4.3 Julkinen oikeusapu	33

	Oikeusavun saamisen edellytykset	33
	Asiat, joita oikeusapu koskee	34
	Avustajat	35
4.4	Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen	36
5	Lainkäytön organisaatio	39
6	Prosessien perussäädökset	43
II MENETTELY RIITA-ASIAN OIKEUDENKÄYNNISSÄ		45
1	Käräjäoikeuden kokoonpano ja käsittelyn päävaiheet	47
2	Oikeuspaikka, asian vireilletulo ja vastaajan vastaus	49
2.1	Oikeuspaikka	49
	Valinnaiset oikeuspaikat	50
	Ehdottomat oikeuspaikat	51
	Toissijaiset oikeuspaikat	51
	Oikeuspaikkasopimus	52
	Toimivallan tutkiminen	52
2.2	Haastehakemus ja asian vireilletulo	53
2.3	Kanne ja kanteiden kumulaatio	55
2.4	Vastaajan vastaus	56
3	Yksipuolinen tuomio	58
4	Käsittelyn vaiheet	61
4.1	Valmistelu	61
	Valmistelun tehtävät	61
	Kirjallinen valmistelu	62
	Valmisteluistunto	63
	Asian ratkaiseminen valmistelussa	66
4.2	Pääkäsittely	68
5	Prosessinedellytykset ja oikeudenkäyntiväite	70
6	Todistelu	73
6.1	Yleistä	73
6.2	Eräitä todistus oikeudellisia käsitteitä	74
6.3	Väittämistaakka ja todistustaakka	77
6.4	Näyttökynnys ja todistusharkinta	78
6.5	Tunnustus ja asianosaisen passiivisuus	79
6.6	Todistajat ja asiantuntijat	80
6.7	Asianosaisen kuulustelu todistelutarkoituksessa	82
6.8	Asiakirjat ja katselmus	83
6.9	Menettely todistelussa ja asiantuntijan kuulemisessa	84

6.10 Pakkokeinot	86
7 Prosessinjohto	88
8 Asian kiireelliseksi määrääminen ja hyvityslaki	90
9 Preklusio	93
10 Kanteenmuutoskielto	96
11 Ratkaisu riita-asiassa	99
12 Oikeudenkäyntikulut	101
III MENETTELY TURVAAMISTOIMIASIASSA	105
1 Yleistä	107
2 Turvaamistoimen edellytykset, menettely ja hakijan korvausvastuu	109
3 Turvaamistoimien lajit ja täytäntöönpano	112
IV MENETTELY HAKEMUSASIASSA	115
V SOVITTELU MENETTELY JA SOVINNON VAHVISTAMINEN	121
1 Yleistä	123
2 Riita-asioiden sovittelu tuomioistuimessa	126
2.1 Yleistä	126
2.2 Sovittelun edellytykset ja soveltamisala	127
2.3 Menettely tuomioistuinsovittelussa	127
2.4 Tuomioistuimen ulkopuolisen sovinnon vahvistaminen	130
VI VÄLIMIESMENETTELY	133
1 Yleistä välimiesmenettelystä	135
2 Soveltamisala, välimiehet ja menettelyn käynnistyminen	137
3 Menettely	139
4 Väilystuomio sekä sen mitättömyys ja kumoaminen	142
5 Väilystuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano	144
VII RIKOSASIAN OIKEUDENKÄYNTI	147
1 Syyttäjälaitos ja rikosoikeudellisen vastuun toteuttaminen	149
1.1 Syyttäjälaitoksen organisaatio ja tehtävät	149
1.2 Syyteoikeus ja -velvollisuus	152
1.3 Syyte- ja tuomitsemisoikeuden vanhentuminen	153
1.4 Poikkeukset syytepakosta	154

2	Yleistä rikosprosessista	156
2.1	Säädökset	156
2.2	Adheesioperiaate	156
3	Oikeuspaikka ja asian vireillepano	159
4	Rikosasian kirjallinen menettely	161
4.1	Yleistä	161
4.2	Kirjallisen menettelyn edellytykset	161
4.3	Menettely kirjallisessa prosessissa	163
5	Rikosasian normaalimenettely	165
5.1	Vastaus ja muu valmistelu	165
5.2	Prosessinedellytykset	166
5.3	Käsittelyn kiireellisyys ja hyvityslaki	166
5.4	Pääkäsittelyn kulku	167
5.5	Kokoonpano ja äänestäminen	169
5.6	Syytteenmuutoskielto	171
5.7	Syytteen peruuttaminen	172
5.8	Puolustaja ja asianomistajan avustaja	172
5.9	Todistelu rikosasiassa	173
5.10	Anonyymi todistelu	177
5.11	Tuomioistuimen ratkaisu ja oikeudenkäyntiaineisto	178
5.12	Oikeudenkäyntikulut	180
6	Syyteneuvottelu	182
6.1	Yleistä syyteneuvottelusta	182
6.2	Edellytykset ja menettely	183
6.3	Tunnustamisoikeudenkäynti	185
7	Rikosasioiden sovittelu	186
VIII MUUTOKSENHAKU		189
1	Muutoksenhaku	191
2	Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen	193
2.1	Muutoksenhakuoikeus ja muutoksenhaun kohde	193
2.2	Tyytymättömyyden ilmoitus ja valituksen ajaminen perille	195
2.3	Vastavalitus	197
2.4	Jatkokäsittelylupa	198
	Yleistä	198
	Luvan myöntämisen perusteet	199
	Luvan myöntämisen ja epäämisen seuraukset	201
2.5	Vaativistaakka, kanteenmuutoskielto ja preklusio	202

2.6	Reformatio in pejus	204
2.7	Lainvoima ja oikeusvoima	205
3	Menettely hovioikeudessa	207
4	Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen	211
5	Muutoksenhaku kärjäoikeudesta korkeimpaan oikeuteen (ennakkopäätösvalitus)	214
6	Ylimääräinen muutoksenhaku	216
6.1	Yleistä	216
6.2	Tuomiovirhekantelu	217
6.3	Tuomion purku	218
6.4	Menetetyn määräajan palauttaminen	219
IX ULOSOTTOMENETTELY		221
1	Perinteisestä menettelystä moderniin ulosottoon	223
	Ulosotolla pitkät lainsäädännölliset perinteet	223
	Luottoyhteiskunta ja sen lieveilmiöt	223
	Ulosoton tehtävät	224
	Ulosotto on erillistäytäntöönpanoa	224
	Valtakunnallisuus	226
2	Ulosoton organisaatio ja muutoksenhaku	227
3	Ulosoton edellytykset ja saatavan vanhentumisen vaikutus	229
4	Ulosotossa täytäntöön pantavat velvoitteet	232
5	Ulosottoperusteet	234
5.1	Ulosottoperusteet luetellaan ulosottokaassa	234
5.2	Kotimainen tuomio ulosottoperusteena	235
5.3	Ulkomainen tuomio ulosottoperusteena	236
6	Menettelyn päävaiheet maksuveloitteen täytäntöönpanossa	238
6.1	Alkuvaiheet	238
6.2	Palkan ja muun toistuvaistulon sekä veronpalautuksen ulosmittaus	239
6.3	Irtainten esineiden ja kiinteistön ulosmittaus	241
6.4	Ulosoton välttely	243
7	Ulosoton oikeussuojakeinot	246
X KONKURSSI.....		251
1	Konkurssi on markkinatalouteen kuuluva yleistäytäntöönpanon muoto	253
	Säädökset, velalliset ja asiamäärät	253

	Konkurssin tarkoitusperät ja suhde ulosottoon	254
	Konkurssilla ei ole veloista vapauttavaa vaikutusta	255
2	Konkurssin alkaminen	256
	Konkurssi on tarkoitettu maksukyvyttömille velallisille	256
	Konkurssin hakijan saatavan on oltava selvä	257
	Konkurssihakemus ja päätös konkurssiin asettamisesta	257
3	Konkurssipesä ja siihen kuuluva omaisuus	259
4	Konkurssisaatavat	261
5	Konkurssimenettely	262
	5.1 Menettelyn päävaiheet	262
	5.2 Pesänhoitaja on keskeinen toimija	262
	5.3 Pesänhoitajan määrääminen ja kelpoisuus	264
	5.4 Pesäluettelo ja velallisselvitys	265
	5.5 Konkurssivalvonnat ja jakoluettelo	265
	5.6 Omaisuuden myynti ja jako-osuuksien maksaminen	267
6	Konkurssin peruuntuminen, raukeaminen ja julkisselvitys	268

XI YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

1	Yleistä	273
2	Soveltamisala	274
3	Velkajärjestelyn hakeminen, alkamisen oikeusvaikutukset ja selvittäjän määrääminen	276
4	Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet	278
5	Velallisen maksuvara ja maksuohjelman kesto	282
6	Maksuohjelman oikeusvaikutukset, toteuttaminen ja raukeaminen	284

XII YRITYSSANEERAUS

1	Yleistä	289
2	Soveltamisala	290
3	Yrityssaneerauksen hakeminen ja alkamisen oikeusvaikutukset ...	291
4	Saneerauksen edellytykset ja esteet	293
5	Saneerausohjelma	295
6	Saneerausohjelman toteuttaminen ja raukeaminen	298
7	Yksinkertaistettu saneerausmenettely	300

XIII TAKAISINSAANTI

XIV VELKOJEN MAKSUNSAANTIJÄRJESTYS	307
XV EUROOPPALAINEN PROSESSIOIKEUS	313
1 Eurooppalainen siviiliprosessioikeus	315
1.1 Rajat ylittävä yhteistyö siviiliprosessissa	315
1.2 Yleistä siviiliprosessuaalisista EU-asetuksista	316
1.3 Bryssel I -asetus	319
Yleistä	319
Tuomioistuinten toimivalta	320
Tunnustaminen ja täytäntöönpano	321
1.4 Eurooppalainen täytäntöönpanoperuste riidattomissa asioissa (ETR-asetus)	322
1.5 Eurooppalainen maksamismääräysmenettely (EMM-asetus)	324
1.6 Eurooppalainen vähäisten vaatimusten menettely (EVM-asetus)	325
1.7 Maksukyvyttömyysasetus (MK-asetus)	326
1.8 Tiliturvaamisasetus	331
2 Eurooppalainen rikosprosessioikeus	335
2.1 Rikoksentehtäjän luovuttaminen	335
2.2 Kansainvälinen oikeusapu	339
2.3 Tuomioiden ja päätösten vastavuoroinen tunnustaminen	341
 Lyhenteet	 345
Oikeustapaushakemisto	349
Asiahakemisto	355

ESIPUHE 2. PAINOKSEEN

Edellisestä painoksesta on vierähtänyt lähes seitsemän vuotta. Prosessi-oikeuden eri osa-alueilla on säädetty runsaasti lainmuutoksia ja myös uutta oikeuskäytäntöä on saatu.

Käsillä oleva uusi painos on pyritty pitämään sivumäärän osalta kurissa niin, että teos edelleen soveltuisi oppikirjakäyttöön silloin, kun prosessioikeudesta halutaan tiivis ja käytännönläheinen esitys. Karsintaa on siis jouduttu tekemään.

Teoksessa on otettu huomioon ulosotto-organisaation uudistamiseen liittyvät ulosottokaaren muutokset (LaVM 22/2018 vp, HE 71/2018 vp) oletuksin, että ne tulevat voimaan vuoden 2020 alusta. Konkurssilain muutos on niin ikään otettu teoksessa huomioon (LaVM 23/2018 vp ja HE 221/2018 vp).

Teoksen kustantamisesta on jälleen huolehtinut Alma Talent Oy. Kiitän avusta teoksen loppuviimeistelyssä kustannustoimittaja, OTM Aino Rauniota ja asiahakemiston päivittämisestä VTK, oik.yo Esko Yli-Hemminkiä. Hyödyllisistä kommentteista kiitän kärjätuomari, OTT Matti Kuulialaa ja kärjätuomari, OTT Antti Tapanilaa.

Porthaniassa, kansainvälisenä naistenpäivänä 8.3.2019

Tuula Linna